

SON BAHADIRLAR ÜLKESİNİNİN ŞÖLENLERİ

Koyunların kesilmek bilmeyen melemeleri katarnı yaklaştığını bildirirdi. Çobanların **odaman** denilen beyi, sürü sahiplerinden birinin oğluydu. On beş yirmi bin koyun, yaklaşık yüz tane at, çok sayıda kurt köpeğinden oluşan gerçek bir orduya komuta ederdi. Çobanları özlemle beklerdim. Çünkü bana olağanüstü armağanlar getirirlerdi. Kurutulmuş peynirden yapılan bu armağanlar usta işi at, koyun, binici figürlerinden oluşurdu. Aralarında ak oğlak veya karakul kuzucuğu da bulunurdu.

Bunu koyun kırkımı izlerdi. Bu önemli bir gündü. Koyunların kırılması güç bir iş olup bayram gününe dönerdi. Bu konuda en becerikli kimselerden yararlanılırdı. Sürü sahipleri, çalışanların gönlünü hoş tutmak için onlara çeşitli ödüller verirdi. Bu amaçla küfeler dolusu et ile peynirli çörek ikram edilir, büyük eğlenceler düzenlenirdi. Herkes dilediğince şarkı söyler, oyun oynar, kurşun sıkardı. Bayanlar, bayramlık giysilerini giyerdi. O yılın kazancına göre camiye ve köyün yoksullarına bağışlar yapılırdı. Sonunda kuzuların kulaklarına sürü sahiplerinin damgası vurulurdu. Bu, çocuklar için heyecan verici, büyük bir işlemdi.

Çobanların **Çoh'** tan ikinci geçişleri uzaklardaki sıcak ovalar yönünden olurdu. O sırada, evde **kesim bayramı** kutlanırdı. Çiftlikte en az kırk koyun kesilip dilimlenerek güneşte kurutulurdu. Sucuk yapılır, herkes dört elle işine sarılırdı. Büyüklerin arasında neşe ve merak içinde dolaşırdım. Onların el ayağına dolaşır, üstümü başımı kirletir, işi aksatır, her yerden kovulurdum.

Ötede beride dolaşırken çiftliğin odalarından birindeki büyük bakır kazanı buldum. Ağzına dek bağırsakla doluydu. Düş gücüm beni serüvene sürükledi. Bu canavarlarla çetin bir savaşa tutuşacaktım. Bir yılın yumağını andıran kıvrımlı yığına sopa ile vurup onu dürtmeye başladım. Bağırsaklar delik deşik oldu. Kış için sucuklar ne ile yapılacaktı? Çok geçmeden ben daha önemli işlerden yeni biriyle uğraşırken beslemelerin bağırp çağırıklarını işittim. Suçlunun kim olabileceği üzerinde konusunda kafa yormaya çok da gerek yoktu. Dolayısıyla beni saklandığım yerden çıkardılar. Bunu dayak faslı izledi. Arkasından at koşum takımı kokusunun burnumun direğini sızlattığı karanlık odaya kapatıldım. Az zaman sonra fırsatını bulup **kunak odasına** geçtim. Orada güzel silahlar asılıydı. Annem çobanlarla ve beslemelerle konuşuyordu. Bana kimse yüz vermedi. Bu, benim için pek onur kırıcıydı.

Çoh'ta marşı denilen ağıllarda kalan çobanlar, sıcak **Alazan Koyağı**'na veya aileminin, **Kuzgun denizinin** her vakit yeşil kıyılarındaki otlağı olan **Gutan'a** doğru yola çıkıncaya dek olağanüstü mutlu bir hafta geçirdiler. Daha önceki ziyaretlerinden tanıdığım çoban çocuklarıyla kurduğum romantik arkadaşlık kısa sürse de sürprizlerle doluydu. Annemle kardeşlerime dahi yabancılaşıp onlarla ilgilenmez olmuşum. Kendimi yalnızca çobanlara yakın buluyordum. Benliğimi onlarla bütünleştirmek, içlerinden biri olmak için can atıyordum.

Benim kahramanım, çobanların en yaşlısı olan saygıdeğer Gergi idi. Azametli **Durci dağının** eteklerinde yer alan Durci avlundandı. Yırtıcı görünmekle birlikte iyi yaradılışlı bir kişiydi. Bana güzel melodiler çıkaran, tek çınırığı olan ak bir oğlak armağan etmişti. Onun üzerinde yeni edindiğim çobanlık becerilerimi deniyordum.

Bu olağanüstü aksakalın bütün özelliklerini ilginç buluyor, bunlardan büyüleniyordum. Yırtıcı sakalı, kıvrık uçlu çoban değneği, içlerine ot doldurulmuş kocaman ayakkabıları, yıldızlı gök gibi delik deşik olup rengi atmış kara yamçısı, babamın yıllar önce ona armağan ettiği rengi solmuş kırmızı başlığı ile onu gözünüzde canlandırabilirsiniz. **(Devam edecek.)**

Halil Bek Musayasul



KUBA İSYANININ BAŞKENTİ : QRIZ

Ruslar Doğu Kafkasya'da Şeyxali ile Surxay arasındaki birliğin farkındaydı. Kuba halkı şehri terk etmişti. Evlerde Rus askeri vardı. Şeyxali'ye bağlı ahali, dağlık bölgelerde hazırlık yapıyor, Rusların her hareketi izlenerek Şeyxali'ye bildiriliyordu. Ahaliden kurulmuş milisler Han'ın buyruğundaydı.

Şeyxali'nin ortadan kaldırılması Ruslar için zorunluluktur. Kuba'dan Derbent bölgesine uzayan bölgede Han'ın taraftarı çoktu. Kıpırdanmalar **Buduq** mahallinden başladı; az zamanda Kuba Hanlığının bütün arazisine, her sınıf ve tabakadan halk kesimlerine yayıldı. Büyük yerleşim merkezlerini birbirine bağlayan yollar kesildi. Karargâh Qrız kentinde kuruldu. Yeni bir şehir inşasına başlandı. Kentin engebeli arazisi yüzlerce kişinin katılımıyla düzleştirildi. Küçük bir atlı eğitim merkezi kuruldu. Siperler, hendekler, tahkimatlar kazıldı. Demirci atölyelerinde silahlar, at koşum takımları üretildi. Kuba merkezi hariç, tüm hanlık arazisi yeniden Han'ın hâkimiyetine giriyor, onun buyrukları sorgulanmadan yerine getiriliyordu.

Bakü'deki **General Repinin**, çaresizlik içinde olduğunu, Kuba ile irtibat sağlayamadığını **General Tormosov'a** bildirir. Bazı yorumcular köylü isyanı diye adlandırsa da başkaldırıya bütün tabakalar katılmıştı. Tormosov da aldığı haberi **Nebolsin'e** bildirdi. Kuba'nın ne Bakü ne de Derbent ile bağlantısı vardı. Kafkasya'daki Başkomutan Tormosov, **Mustafa Han'a** 1810 yılının 12 Eylülünde Osmanlılara karşı sürdürdüğü operasyonları tamamladığını, ordunun büyük bölümünü Kuba'ya yönelttiğini, Şeyxali'nin diyarını yerle bir edeceğini bildirdi.

Diğer üst düzey komutanlar arasındaki yazışmalarda **Caferqulu Han'ın** Şeki'den 1000 atlı ile Hınlauq dağlık arazisinden, Karabağlan topçu birliklerinin Şirvan'dan Kuba'ya yönlendirildiği, Bakü'den de takviyelerin geleceği, isyancıların kuşatılacağı vurgulanır. Şeyxali'nin mümkünse sağ ele geçirilmesi talimatlarda geçer. Savaş hâli hukuku uygulanacak, kimsenin gözünün yaşına bakılmayacak, diğer bölgelerde olduğu gibi ele avuca sığmaz Kuba'da da Rusya'ya itaat eden yeni bir hanlık kurulacaktır.

DİĞER SİYASİ GELİŞMELER

15. yüzyılın sonundan itibaren Abhazy'a da üç yüz yıllık hâkimiyet kuran Osmanlı 1578'de Sohum'u ele geçirerek bu hâkimiyeti güçlendirmişti.

Rusya, Volga nehrinin Hazar denizine döküldüğü yerde kurulu Astrhan'ı işgal ederek bölgede varlığını hissettirmişti. 1704'te Baltacı Mehmet Paşa Prut seferine çıktı. Azak kalesi ve çevresi Osmanlı Devletine geri verilecek, sınırlardaki Rus kaleleri yıkılacaktı.

1722'de Hacı Davut direnişini kırmak için Derbent karadan, Bakü denizden Rusya tarafından kuşatıldı.

1789-1791 Osmanlı-Rus savaşında Kafkasya'nın batı sahillerini fethetmeye gönderilen Battal Paşa, Sohum'da Abhazy hükümdarı Keleş Bey'den gerekli desteği göremedi. Bölgede Rusya'nın nüfuzu artıyordu.

Kuban nehri etrafında 1792'de **Kafkasya müstahkem hattı** (kordon hattı)

inşasıyla nehrin eteklerine ulaşan Ruslar, kuzeyde varlıklarını sürdüren **Abazin** topluluklarını tehdit etmeye başladı.

1812'de Napolyon Rusya'yı işgal etme girişiminde bulundu.

28 Mayıs 1818'de Osmanlı ile Rusya arasında **Bükreş Anlaşması** imzalanıp Çarlığın eli güçlendirildi. 1828-1829 Osmanlı-Rus harbinden sonra imzalanan Edirne Anlaşmasıyla Osmanlı, Kafkas sahillerindeki çok önemli pozisyonlarını kaybetti. **Kuban nehrinin** ağzından **Nikolay limanına** kadar tüm Karadeniz'in kontrolü Ruslara bırakıldı. Karadeniz sahil hattı, Rusya için hayati bir öneme sahipti. 1830'da **Çar I. Nikola**, Abhazy Seferi planını imzaladı. Amaç, **Poti**'den **Anapa**'ya kadar karayolu bağlantısını tespit etmek, yol yapımını sürdürmek, deniz sahilinde **Bambora**, **Pitsunda** noktaları kurmaktı. Kafkasya topoğrafyası inceleme altına alınarak kaleler, tahkimatlar, askerî karayolu bağlantıları kuruluyordu. Rusya ile Kafkasya halkları arasındaki sınır Don nehrinden Kuba nehrine kadar inmişti. Ruslar adım adım Kafkasya'ya yayılıyorordu. **(Devam edecek.)**



Kuba'nın Köyleri

Çar'ın adamları Şeyxali'nin ortadan kaldırılması için ellerinden geleni artlarına koymuyorlardı. General Repinin, General Tormosov'a yazdığı mektupta **Benim önceki raporlarımdan da malumdur ki, onu ölü ya da diri olarak ele geçirmek için elimden geleni yapıyorum. Şeyxali, Rusya için büyük tehlikedir. Kuba ve Derbent'te büyük nüfuzla sahip olan bu adam sağ olduğu müddetçe bu diyarda huzur sağlamak mümkün olmayacaktır.** Bu satırlardan anlaşılacağı üzere rus askerî makamları Şeyxali Han'ın saf dışı bırakmak için uygun kimseler arıyorlardı. Bakü'deki birliklerin kumandanı Repinin, General Tormosov'a gönderdiği diğer bir mektupta **Şeyxal'yi öldürmek için bize elverişli iki kişi seçtim. Bunlar Derbent'in naibi Alfan Bey ve Kubalı Xambutay beydir. Her ikisi de Şeyxali Han'a dış bilemektedirler. Ben bu işi başarıyı 1500 altın ruble ile ödüllendirmeyi kararlaştırdım,** diye yazıyor.

Osmanlı ve İran savaşları ile uğraşmakta olan Rusya, Şeyxali'yi öldürme emellerine nail olmadığı takdirde bu kişiyi Kuba han'ı olarak tanımaya hazırıldı. General Repin şöyle diyor: **Onu öldüremediğimiz takdirde son çare Kuba Hanlığı'nı mahalleri ile birlikte terk etmek ve diğer hanlıklar gibi ilave sınırlar ile Rusya'ya bağlılığını onaylamaktır. Ancak ummuyorum ki, bu kadar menfur hadiseden sonra Şeyxali, Tiflis'e veya Bakü'ye gelsin.**

O devirde Kuba Hanlığı denilebilir ki, Rusya'nın etki sahasından çıkmıştı. Halkı silah zoruyla itaate zorlamak her zaman mümkün olmayordu. Kuba'daki Rus birlikleri asayişli sağlayacak güçte ve sayıda değildi. Halk tepeden tırnağa silahlıydı. Halkın ezici çoğunluğu hanlarının tarafındaydı. Şehir naibi, kethüda vb. yüksek maaşlı kimseler dışında kimse Çar'a itaat etmiyordu.

Görüldüğü gibi Kuba'da 1810 yılında patlak veren isyan toplu ayaklanma karakteri taşıyordu. Memmed Bey'in elebaşılık ettiği Buduq mahallinde alevlenen karşı duruş, bölgenin tamamını ve tüm kesimleri sarmıştı.

Derbent kumandanı **Polkovnik Adrianov'un** 1810 yılının 15 Ağustosunda tuttuğu raporda şöyle deniliyor: **Kuba eyaleti kıyam kaldırmıştır.Şeyxali'yi Tabasaran'a çağırıldılar, Kuba kapalıdır, Kuba'ya giden tüm yollar (isyancılar tarafından A.K.) kesilmiştir. Bizden yana olduklarını söyleyen Tabasaran beylerinin bu vaadi lafta kalıyor. Durum kötüdür.**

İbişov Selman Erzumanoğlu

Abdullah Kubalı- İZMİR

iletişim : kimgazetesi.com

AYLIK BÜLTEN YAYIMI İÇİN HAZIRLANMIŞTIR. PARAYLA SATILMAZ.

DAĞISTAN HALK İNANÇLARI

Dağıstan halk inançlarını iki başlık altında ele almak mümkündür. Bunlardan konuşulan dili esas almamız hâlinde Dağıstan'da Türkçe konuşan halklar (**Kumuk, Nogay, Tatar, Terekeme, Azeri**) ile dilleri birbirinden tamamen farklı olan halkları (**Avar, Çeçen, Dargin, Lak, Lezgi, Tabasaran**) ele almak gerekir. Ayrıca Dağıstan'da az sayıda olsa da **Rus, Ermeni, Grek** gibi Hristiyanlarla **Yahudiler** de vardır.

Bu yazıda Kumuk ve Terekeme halk inançları merkeze alınacak, diğerleri ile mukayeseler yapılacaktır. Farklı dilde konuşan dağlı Müslüman halklar arasındaki karşılaştırmalar ilginç sonuçlar verebilmektedir. Dağıstan halklarının İslamiyete girmeden önce de ortak inanç taşıdıklarını söyleyebiliriz.

Dağıstan'ın Derbent bölgesinde seksen bin civarında Terekeme yaşamaktadır. Köylerin adları **Berikey, Velikent, Cemikent, Deliçoban, Podar, Karadağlı, Tatlar, Ulu Terekeme, Solek, Şahbozkent, Mehreçkent, Şebede'** dir. On iki parden oluşan Terekeme köylerinden son üçü şimdi yoktur.

Rukel köyünde Terekemeler ile diğer halklar birlikte yaşar. Çocuklar hasta olduklarında iyileşsin diye **Deşiklitaş** diye bilinen taşa götürülürler. Cuma günleri bu taşın deliğinden çocuklar arka arkaya üç kez geçirilir. Bunun için yedi renkte iplik ve bir şişe alınır. Şişe deşiklitaşa vurularak kırılır. Taşa şişe yerine yumurta vurarak kıranlara da rastlanır. Yedi renkte iplik bir çalya bağlanır.

Çocuğu olmayan aile **Kuklar**'a gider. Kuklar, Derbent Kalesi'nin karşısındaki büyük mezarlığın içerisinde sonradan korumaya alınmış bir mekân. Derbent Kalesi'nden Hazar denizine doğru iki sur iniyor. Halkın inancına göre bu surları **Zulkarneyn** ördürmüştür. Amacı, **Yecüc Mecüc**'ün saldırılarına karşı halkı korumaktır.

Mezarlık altı yedi yüzyıllık bir tarihe sahip. Hâlâ defin yapılmaktadır. Burada bir kısım mezar taşları boy, stil ve motifleri itibarıyla **Ahlat** (Bitlis) mezar taşlarını hatırlatıyor. Erkek mezar taşlarının alt sırasında at, süvari ile birlikte at, atın karın kısmının altında bir çift çizme motifleri var. Bu motifler yeni yapılan mezarlarda da görülür. Kadın mezar taşlarında başka simgeler var. Eski ve kısmen yeni mezarların taşında muhakkak ay yıldız var. Ayrıca çeşitli kuş resimleri, tek ve çift olarak kompozite edilmiş ve çiçek figürleri ile bezemiştir. Son dönemlerin zengin mezarlarında siyah mermer üzerine mevtanın fotoğrafı resmedilmiştir.

Kırklar adı verilen içinde mezar ve türbe bulunan yapılar da bu mezarlığın içinde yer alır. Kırklar, kırk mermer mezar taşından oluşur. Bunlar balıksırtı iki üç metrelik mezarlardır. Bir çitle çevrilmişlerdir. Çitin yukarı başında, iki metre yükseklikte ve üstü kubbeli, önünde ayet yazısı türbeyi hatırlatan diğer mezarlara göre çok yeni olan üstü badanalı bir yapı var. Ziyaret yerinde ağaçlar, dallarına bağlanmış adak çaputlarından gözüküyor. Halkın ifadesine göre Selman-ı Farisi ve kardeşi bu iki mermer sütun mezarda yatmaktadır. Kırklara çocuk dilemenin yanı sıra, koca talebi, murat, şifa ve daha birçok ihtiyaç için gidiliyor. Kırklara çocuk talebi için gelenler burada taştan yapılmış beşiği sallarken sadaka sunar, adakta bulunurlar.

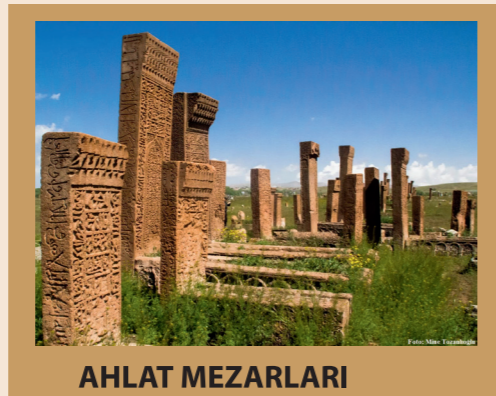
Bu mezarlıkta ayrıca **Feteli Han**'ın karısı, kızı, oğlu ve kölesinin kabirlerinin bulunduğu kümbet tipi bir yapı var. Türbedeki kırk anahtarlı **korku taşından** her türlü korkunun giderilmesi için su içerek yararlanılıyor. Çeşitli dilekler, bu arada çocuk talebi ile **Erenlere** gidilir. Erenler **Şalbusz** dağındadır. Halk, Erenlere Hac ziyaretini yerine getiriyormuş gibi gider.

Yörede çocuk sahibi olma, yaşamayan çocukların ardından doğan çocukların uzun ömürlü olması dileklerinin yerine gelmesi için gidilen mekânlardan biri de **yedi kardeş bir bacı kalesidir**. Burası daha çok **Tabasaranların** bölgedeki kutsal yerleridir.

Derbent yöresinde daha çok Şia inançlı Türkler, üzerlerinde **beşparmak** taşlar. Beşparmak çocukların omuzlarına nazarlık olarak da takılır. Altından yapılmış beşparmağın **Hz. Fadime**'nin elini temsil ettiğine inanılır. (**Devam edecek.**)



DİLEK AĞACI



AHLAT MEZARLARI

2

Dr. Yaşar Kalafat

ALBANYA' DA SAVAŞ YILLARI

Barsiller, Çur üzerine saldırıya geçtiğinde Lezgiler onları ok atışı yağmuru ile karşıladılar. Düşman henüz surlara varmadan kanatlardan fırlatılan alevli taşların kuşatmasında kaldı. İlk iki hücumda çok sayıda savaşçısı saf dışı kalan Barsil çarı süratle savunma barikatlarının üzerine atılıp yarmak istedi. Fakat onun bu hamlesi de fayda vermedi. İleri atılan Barsil süvarilerinin ön safları birkaç metre genişlikte kazanmış hendekleri aşamadı. Arka sıradakiler ise ok yağmuru ile yüz yüze kaldı. Barsiller şaşırmişti. Barikatların yanından dolaşmak için birlikleri denize doğru yönlendirdiler ve sahil boyunca ilerlemeye gayret ettiler. Fakat **Lezgi** çarı Şargir, burada kendi komutasındaki süvariler ile Barsillerin önünde set çekti. Ölümüne bir çarpışma yaşandı. Barsil çarı ile Lezgi çarı karşılaştılar. İki yerinden yaralanan Barsil çarı öldürülmedi. Fakat süvarileri başışlanmadı.

Birkaç gün devam eden savaşlarda püskürtülen Barsiller yeniden Lezgilerin üzerine yürümeye cesaret edemediler. Onlar, **Hunların** da **Albanya**'ya sokulamadıklarını anladılar. Gerçekten **Hunlar, Alanların** topraklarını zapt ettikten sonra onlarla anlaşmaya varmış Ostrogotların ülkesini yağmalayıp kuzeye yönelmişlerdi.

Hun hücumlarının görülmediği dönemde ülkeye bir yandan Ermeniler ve Grekler, diğer taraftan Romalılar göz diktiler. Onların muntazam aralıklarla Albanlarla anlaşmazlığı artırması sonuçta **Dzirav** dövüşlerini yarattı. (371'de Sasaniler ile Romalılar arasında)

Bu savaş öncesinde Urnayr'ın ve Şargir'in önderliğinde Albanlar ile Grekler karşı karşıya gel diler. Birbirine denk güçler arasındaki çatışmalarda Albanlar daha ataktı. Yiğit Şargir'in komuta ettiği Lezgi birlikleri rakiplerine öldürücü darbeler indirebilecek durumdaydı. Onlar yine de öldürmektense esir almayı tercih ediyorlardı. Bunu Urnayr'ın askerlere hitabı da kanıtıyor. "Sizlere duyuruyorum. Söylediklerimi aklınızda saklayın. Yunanlılardan esir aldığınızda onları öldürmeyin. Esirleri Albanya'ya götürüp şehirlerimizin ve saraylarımızın inşasında, diğer sahalarda, taş yontuculuğunda, çömlek işlerinde çalışmaya mecbur edelim.

Greklele dövüşlerden Albanlar kazançlı çıktı. Binlerce askeri esir alıp ülkelerine getirdiler. Fakat bu savaşların sonuçlanmasından kısa süre sonra yenileri başladı.

DZIRAV OVASI

Kaydedilen bu hadiselerden sonra Ermenistan Roma ile ittifaka girerek Sasanilere karşı çıktı. **Favstos Buzandatsi**'nin yazdığına göre 371'de Dzirav ovasında Sasanilerle Alban güçleri ile Roma -Ermenistan orduları karşılaştı. Sasanilerin tarafında **Atropetena'nın, Arsax'ın, Marların ve Kasların** birlikleri de Ermenilere karşı dövüşüyordu.

Tarihî kaynaklarda Dzirav savaşında Ermeni-Roma tarafının galip geldiği belirtilse de Lezgi çarı Urnayr ve yiğit Şargir'le ilgili bazı farklı iddialar da mevcuttur. Mutabakata göre Ermeni komutanı **Muşeq**'e karşı 2. Şapur'un birlikleri, Romalılara karşı Lezgi birlikleri savaşıyordu. Gereğinde Urnayr, Sa sanilere yardım edecekti. Ermeniler Sasanilere üstün gelerek Albanları bekledi ve onları da darmadağın etti. Hatta Alban çarını da takip ederek mızrakla zırhını deldi. Ancak çarı öldürmeyip hayatını başışladı.

Fakat 5. Asır Ermeni tarihçisi **Moisey Xorenatsi** (Movses Khorentes **A.K.**), diğer tarihçilerden farklı olarak dövüş meyda nında saf dışı bırakılanlar arasında Urnayr'ın da olduğu düşüncesini paylaşır.

Hadiselerin anlatımında kahramanlık destanlarındaki tarz seçilmiştir. Ermenileri kahraman, Albanları korkaklar olarak tanımlayan bu anlatım inandırıcı olmaktan uzaktır. Anlatılarda **Arşak**'ın öldüğü, **Pap**'ın çar olduğu, Mehrican Arsuni'nin başkaldırdığı, Pap ile Mehrican arasında şiddetli çarpışmalar olduğu, Şargir'in öldürüldüğü bilgisi(!) de yer alır.

YAZARIN GÖRÜŞÜ

Muzaffer Melikmedev, bu konuda şunları söylüyor: Dzirav Savaşı'nda Sasaniler Ermenilere, Albanlar ise Romalılara karşı dövüşüyordu. 2. Şapur'un askerleri Ermeni Muşeq karşısında yetersiz kalınca Sasaniler çarına yardıma gelen Alban Çarı Urnayr'a, pusu kuruldu. Albanlar yine de son nefeslerine kadar savaştılar. Durum Muşeq'in lehine geliyordu. O vakit Romalılar hayli sıkıştıran Şargir kendi güçleri ile yola çıktı. Amacı Urnayr'ın imdadına yetişmekti. Yolda karşısına çıkan Ermeni birliklerini darmadağın etti. Bu defa Şargir'in karşısına **Spandarad Kamsaraka** çıktı. Her iki taraf ağır kayıplar verdi. İki komutan teke tek dövüşürken birbirlerini öldürdüler.

Lezgilerin kararlılığı Muşeq'i öfkelenmişti. Urnayr'ı öldürüp kesin üstünlük sağlamak istedi. Lezgiler yaralanan çarlarını düşmanın elinden alıp savaş meydanından çıkarmayı başardılar.

Muşeq, muharebelerin devamında bazı Lezgi şehirlerini işgal etse de kesin bir başarı kazanamadı ve elindekilerle yetinmek zorunda kaldı.



3

Kaynak: **Muzaffer Melikmedev**

